

Uvodno pojasnilo

Inštitut za novejšo zgodovino v Ljubljani je v okviru izvajanja raziskovalnega programa P6-0281 *Idejnopolitični in kulturni pluralizem in monizem na Slovenskem v 20. stoletju*, ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, v programskem obdobju 2015–2020 prešel k raziskavi razvoja političnih strank in institucij države na Slovenskem od konca 19. do začetka 21. stoletja. Programska skupina, ki od leta 2004 izvaja omenjeni raziskovalni program, je doslej v raziskovanju idejne, politične in kulturne zgodovine Slovencev iz programskega časovnega in problemskega polja razčlenila najbolj značilne razvojne procese, ki so označevali omenjena področja slovenske nacionalne zgodovine. Raziskave so bile opravljene v okviru historične osmiselitve procesa idejnopolitične plastitve v slovenskem narodnem gibanju v drugi polovici 19. stoletja in skozi razčlenbo ključnih obdobj in prelomov, v katerih je bilo vprašanje idejnopolitičnega in kulturnega pluralizma in monizma v 20. stoletju na Slovenskem najbolj izpostavljeno (programsko obdobje 2004–2008), ter v okviru obravnave problemske kompleksnosti vprašanja demokracije in demokratičnih vrednot v slovenski zgodovinski izkušnji od konca 19. stoletja do vključitve Republike Slovenije v Evropsko unijo leta 2004 (programsko obdobje 2009–2014). Raziskovalna spoznanja, dobljena v letih 2004–2014, so programsko skupino z vidika vsebinske povezanosti obravnavane problematike usmerila v zdajšnjo razčlenitev razvoja strankarskih subjektov in države v idejnopolitični, kulturni in družbenogospodarski dinamiki moderne in postmoderne dobe na Slovenskem. To je bil doslej opazen manko v slovenskem zgodovinopisju.

Raziskovalna osredotočenost programske skupine zajema obravnavo pojma stranke kot tvorbe modernih in modernizirajočih se političnih sistemov, obravnavo pogojev in načinov ustanavljanja strank ter njihovega značaja kot različnih sistemov skupinskih družbenih, ideoloških, političnih, vrednostnih in narodnostnih smotrov ter sredstev. Na tej podlagi in ob upoštevanju vsakokratnih zgodovinskih okvirov političnega delovanja programska skupina razčlenjuje konkretne strankarske organizme ter njihov razvoj v obdobju, ki ga opredeljuje raziskovalni program. Njihova razčlenitev zadeva vprašanja strankarske organizacije in njenega teritorialnega razvoja, znotrajstrankarske discipline, političnoprogramskih nazorov, agitacije in propagande, vloge in mesta posameznih strank v javnem življenju in razmerju politične ter družbene moči, parlamentarne (in izvenparlamentarne) ter vladne ali nevladne

strankarske strategije in taktike, političnega strankarstva v državni upravi in drugih delih sistema javnih služb ter funkcij, problematiko strankarskih elit, (karizmatičnih) voditeljev in strankarske birokracije, vprašanje prepletenosti politike, kulture, znanosti in gospodarstva, odnos strank do pomembnih institucij civilne družbe, tiska in drugih medijev ter obliko med njimi vzpostavljene ali nevzpostavljene soodvisnosti. Programska skupina je na ta način načrtovala osvetlitev razvoja, pomena in zgodovinskega vpliva strankarskih subjektov na slovensko družbo v zadnjih treh desetletjih habsburške monarhije, med prvo svetovno vojno, v prvi jugoslovanski državi, med drugo svetovno vojno, v drugi jugoslovanski državi in v Republiki Sloveniji. Obenem se je usmerila tudi v preučitev načina delovanja in vloge institucij države pri oblikovanju vsebine in podobe družbenega in političnega življenja na Slovenskem v omenjenih razdobjih.

Programska skupina svoje delo izvaja po uveljavljenem zgodovinskoarhivskem raziskovalnem postopku, že dalj časa razširjenem tudi na uporabo sodobnih orodij, ki jih ponuja digitalna humanistika. Njeni člani opravljajo primarno raziskovalno delo doma in v tujini. Od arhivskih in knjižničnih ustanov so doslej za potrebe raziskave pregledali gradivo v Arhivu Republike Slovenije, Narodni in univerzitetni knjižnici ter fondu Knjižnice INZ v Ljubljani, Pokrajinskem arhivu Maribor, Arhivu Jugoslavije v Beogradu ter Arhivu novejših dokumentov in v knjižnicah Univerze v Varšavi. Uporabili so tudi vso ustrezno domačo in tujo znanstveno literaturo.

Programska skupina svojo raziskavo izvaja stopnjevano. V njeni prvi stopnji je obdelala nastanek, organizacijsko strukturo, ozemeljski obseg, politični razvoj in notranjo dinamiko strankarskih subjektov na Slovenskem v času, ki mu je raziskava namenjena. Raziskovalne rezultate iz te stopnje izvajanja raziskovalnega programa, opravljene v letih 2015–2016, predstavljamo v pričujoči številki inštitutove znanstvene revije *Prispevki za novejšo zgodovino*. Programska skupina tako poleg monografskih in drugih znanstvenih objav s področja svojega raziskovalnega dela v zaokroženi obliki predstavlja njegove sprotne rezultate.

V Ljubljani, 8. maja 2017

*Vodja programske skupine
dr. Jurij Perovšek*